

BEGREPPSBESTÄMNINGAR

Här förklaras betydelsen hos facktermer i AMA Hus 24 och RA Hus 24 som har en specifik betydelse inom publikationernas tillämpningsområde. Termer som tillhör det allmänna fackspråket inom byggsektorn förklaras i regel inte. Exempel och förklaringar har indrag i texten.

För begreppsförklaringar som överensstämmer med förklaringar i andra publikationer anges publikationens namn, till exempel (TNC 95). Måttdefinitioner ges separat efter begreppsbestämningarna.

A ackreditering formellt erkännande av att ett organ (laboratorium, certifieringsorgan, besiktningsorgan eller kontrollorgan) som är kompetent att utföra specificerade provningar, kalibreringar, mätningar, certifieringar etc (TNC 95)

ankantning förstyvning av fria kanter på plåtbeslag för anläggning mot underlag

anodisering omvandling av metallyta till oxid genom elektrolys

APP-asfalt polymermodifierad asfalt med tillsatser av ataktisk polypropen

arbetsfog gjutfog som utförs mellan olika gjutetapper och vid opåräknade arbetsuppehåll

arbetsstycke yta som utgör en enhet vid målningsbehandling

Exempel: Takyta, väggyta, dörrsida, dörrkarm med foder, fönster exklusive båge, varje bågsida, skåplucksida, skåpstativsida, sockel och list.

asfalt ordet asfalt används som kortform för asfaltmassa och asfaltbeläggning.

asfaltlösning kan även benämnas bitumenlösning

bitumen löst i lösningsmedel

asfaltmassa material bestående av bitumen och stenmaterial

asfaltmastix blandning av bitumen, kalkstensfiller och sand där hålrummen är helt fyllda av bitumen

austenitiskt rostfritt stål huvudsaklig grupp av rostfritt stål. Den vanligaste sammansättningen är 18 procent krom och 8 procent nickel

Tillsats av molybden ger ett stål med bättre korrosionsmotstånd. God formbarhet och korrosionsbeständighet medger ett stort användningsområde. Kan vara känsligt för kloridinducerad spänningskorrosion.

autoklaverad lättbetong högtrycksånghärdad (autoklaverad) lättbetong framställd av i huvudsak oorganiskt bindemedel (till exempel kalk eller cement), finkornigt kiselsyrahaltigt material (till exempel sand), porbildande medel (till exempel aluminiumpulver) och vatten (TNC 95)

avdragen kant (på glas:) skuren glaskant som bearbetats så att skarpa kanter avlägsnats

se även under *glaskant*

avdragen yta (på betong:) yta som är avdragen med rätskiva, vibratorbalk eller dylikt

avfall föremål, ämne eller substans som ingår i en avfallskategori och som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med (Miljöbalken 15 kap 1§)

avfettning rengöring av metallyta med fettlösande medel

avjämnad yta (på betong:) yta som är avjämnad med sloda eller skyffel

avjämningsmassa se under *golvvjämningsmassa*

avlutning avlägsnande av färg eller lack genom behandling med alkaliska vätskor samt efterföljande tvättning

avslipning lättare slipning på en yta före eller mellan målningsbehandlingar för att ta bort små ojämnheter

Vid avslipning används slippapper, karborundumsten, putsskrapor och dylikt, varvid underlagets beskaffenhet avgör val av arbetsmetod.

avtrappning stegvis inpassning med hake i murfog, se till exempel figur AMA JTJ.2511/7

B bakfall lutning motsatt avsedd fallriktning

ballast (i betong:) stenmaterial eller ersättningsmaterial som används i betongmassor

beklädnad ytskikt på tak- eller väggyta

Ytskikt som påförs i flytande form, till exempel färg, räknas inte som beklädnad.

beläggning ytskikt på golv, trappor och dylikt

Ytskikt som påförs i flytande form, till exempel färg, räknas inte som beläggning. Vid stålbyggnad används begreppet beläggning även för färg.

beläggningsgjutasfalt blandning av bitumen, filler, sand och sten där asfalten helt fyller hålrummen i ballastmaterialet

Beläggningsgjutasfalt är avsedd som ytskikt.

betong material bestående av cement och stenmaterial samt vatten och eventuella tillsatsmedel och/eller tillsatsmaterial

Betong kan vara betongmassa eller hårdnad betong.

betonggolv golv med betong som nötningskikt (med eller utan målningsbehandling)

betongmassa betong som ännu inte har hårdnat

betongpanna takpanna av betong

betongplatta platta av betong

betsning målningsbehandling av träyta med färgad lösning som tränger in i träet och ger ytan önskad kulör utan att bilda ytskikt

bindemedel beståndsdel med uppgift att åstadkomma fäste vid underlaget och att hålla samman de övriga beståndsdelarna

Oorganiska bindemedel betecknas med bokstäverna G för gips, K för kalk (Kh för hydraulisk kalk), C för cement och M för murcement.

Organiska bindemedel är till exempel syntetiska polymerer, olja eller alkyd.

bitumen svårflyktig, fast till halvfast petroleumfraktion som används som bindemedel

bjälklag horisontal, bärande byggnadsdel som åtminstone från endera över- eller undersidan avgränsar olika våningar i en byggnad

blankskrapning fullständig bortskrapning av samtliga färgskikt från metallyta

bleck beslag som är tillverkat av plan plåt

blindnitning nitning från en sida utan mothåll

blästrad yta (på natursten:) yta som bearbetats genom blästring till kornig yta med eller utan sågränder

blästring ytbehandling varvid ett kornigt material som kvartssand, stålsand eller karborundum med stor hastighet slungas mot ytan

borstad yta (på betong:) yta som är avdragen och därefter borstad med kvast

borstning (vid målning:) avlägsnande av lösa föroreningar, rost och löst bunden färg från yta med hjälp av stålborste eller annan hård borste

(på betong:) avdragen yta som borstas med kvast

bottningslist list som monteras i fog för att ge fogmassan önskat tvärsnitt

bredmejslad yta (på natursten:) yta som bearbetats med bredmejsel och där pottor får förekomma

bredspackling spackling av helt arbetsstycke

bruk blandning av ett eller flera bindemedel, sand eller krossat stenmaterial med kornstorlek i huvudsak under 6 mm, eventuellt tillsatsmedel samt vatten (TNC 95)

Bruk kan indelas efter användningsområde i murbruk och putsbruk.

Brukets sammansättning anges i viktdelar eller i volymdelar med bokstavsbezeichnung för bindemedel och med tal, av vilka det sista alltid anger sandmängden.

viktbeteckningar:

K 100/1 050 betecknar ett kalkbruk bestående av 100 kg kalk och 1 050 kg sand.

M1 00/900 betecknar ett murcementbruk bestående av 100 kg murcement och 900 kg sand. KC 35/65/550 betecknar ett kalkcementbruk bestående av 35 kg kalk, 65 kg cement och 550 kg sand.

I bruksbeteckningar med flera bindemedel ska summan av bindemedelstalen alltid vara 100.

volymbeteckningar:

K 1:5 betecknar ett kalkbruk bestående av 1 volymdel kalk och 5 volymdelar sand.

KC 2:1:12 betecknar ett kalkcementbruk bestående av 2 volymdelar kalk, 1 volymdel cement och 12 volymdelar sand.

bräda virke med tjocklek mindre än 45 mm och bredd minst 70 mm (TNC 95)

brädriven yta (på betong:) yta som är avdragen och därefter slätbehandlad med rivbräda

byggelement förtillverkad enhet med bestämda mått i tre dimensioner som är färdigställd för sin funktion och avsedd att ingå i ett byggnadsverk tillsammans med andra likartade enheter (TNC 95)

Om byggelement ingår i en byggnadsdel eller en konstruktion återstår vanligen endast smärre arbeten efter montering, exempelvis fogning, beklädnad med ytskikt, ytbehandling.

byggnadsverk byggnader och andra anläggningar, till exempel broar, vägar, ledningsnät, slussar och dammar

byggpapp armerad asfaltpapp avsedd för underlagstäckning, vattenavledande underlag eller fuktskyddsskikt

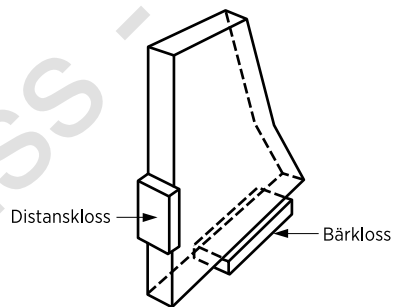
byggplatsmålning målning som utförs på byggplatsen

byggprodukt produkt som är avsedd att stadigvarande ingå i ett byggnadsverk (PBL)

bård långsmal remsa eller målad yta i avvikande mönster eller kulör

Bårder förekommer i olika bredder och är vanligen horisontala. Målningarna utförs vanligen som schabloniserade mönster. Remsorna är vanligen av tapet eller plastmatta.

bärkloss kloss avsedd att bära glasruta i glasfals och att ge tillräckligt avstånd mellan rutans nedre kant och falsbotten (TNC 70)

bättring fläckvis målningsbehandling utförd på sådant sätt att ytan blir likvärdig till kvalitet och utseende med omgivande yta

- C cementslamma** lättflytande blandning av cementbruk och vatten eller cement och vatten kan ibland innehålla tillsatser, oftast polymerer
- D dagermått** mått i en öppning, till exempel mur- eller karmöppning

dekorativ målning effektmålning, till exempel svampning, brokettmålning, marmorering, ådring och schablonmålning

delvis skarvspackling utspackling av mindre än 50 procent av skarvarnas sammanlagda längd

Tillämpbar på underlag av betong gjuten mot formskivor, betongelement och lättbetongelement.

delvis skrapning skrapning av begränsade delar av en yta

demontering borttagande med vissa krav på försiktighet. Material och utrustning som demonteras ska förbli beställarens egendom eller återanvändas/återmonteras i entreprenaden

se även under *rivning*

deponering bortskaffningsförfarande som innebär att avfall läggs på en deponi

diktning tätning och isolering

dilatationsfog genomgående fog i konstruktion som medger rörelse mellan konstruktionsdelarna

dimensionshyvlat virke virke som hyvlats på fyra sidor för att erhålla ett visst tvärsnittsmått

Dimensionshyvlat virke har utseendemässigt lägre kvalitet än planhyvlat virke. Används främst för inbyggnad

dimensionsmåtsättning fastställa storheter som längd, bredd, höjd och dylikt för komponenter och/eller konstruktioner

distanskloss kloss avsedd att stödja och fixera glasruta i glasfals och att ge tillräckligt avstånd mellan glasrutan och falsbotten (TNC 70), se figur under *bärkloss*

Distansklossar används även i betong för att distansera armeringen från formytan.

droppbleck bleck för avledning av vatten vid till exempel altaner, balkonger, luckor, överkant fönster, dörrar och dylikt

droppkant vattenavledande utformning av kant på bleck, lister, hängskivor, beslag och dylikt av plan plåt

dubbelfals se även under *fals*

se till exempel figur AMA JT/3 och figur AMA JT.5

dubbellimning limning där lim stryks på båda fogytorna som därefter trycks mot varandra

dubbelvägg vägg som består av två närliggande men ej sammanbyggda väggar

E egenkontroll kontroll som utförs i egen verksamhet på eget ansvar (TNC 95)

elastisk fogmassa fogmassa som efter härdningen har ett övervägande elastiskt beteende, det vill säga de kvarvarande spänningar som uppstår i fogmassan på grund av fogrörelser är i det närmaste proportionella mot deformationen

eldfast material keramiskt material med en smältpunkt som är lägst 1 500 °C

Eldfast material förekommer i form av eldfast tegel och isolertegel, mjukblock, gjut- och stampmassor, eldfast bruk och eldfast cement.

enkelfals se även under *fals*

se till exempel figur AMA JT/4 och figur AMA JT/6

enkellimning limning där lim stryks på ena fogytan varefter ytorna trycks mot varandra

expanderdon fästdon där förankring uppnås genom att en del av fästdonet, ofta ring eller hylsa, bringas att expandera radiellt i ett förborrat hål

Expanderingen åstadkoms genom åtdragning eller slag, kallas också för skruvexpander eller slagexpander.

expanderhylsa expanderdon med tillhörande skruv

expanderplugg expanderdon med separat skruv

F fals (inom plåtslageri:) förband vid sammanfogning av plåt genom att plåtkanterna viks in i varandra (i pluralform falsar)

dubbelfals

se till exempel figur AMA JT/3 och JT/5

enkelfals

se till exempel figur AMA JT/4 och JT/6

fälld fals

kan även benämnas kullslagen fals

ståndfals som fälls i språng, se till exempel figur AMA JTJ.1/2 och figur AMA JTJ.132/2

hakfals

kan även benämnas tvärfals

se till exempel figur AMA JT/3 och figur AMA JTJ.132/2

högfals

se till exempel figur AMA JT/10 och figur AMA JT/12

knuten fals

se till exempel figur AMA JTJ.1/2 och figur RA JTJ.132/1

lågfals

se till exempel figur AMA JT/10 och figur AMA JT/12

rännfals

se till exempel figur AMA JTJ.21/1 och figur AMA JTJ.231/1

rörfals

se figurer

Invändig rörfals

Utvändig rörfals

ståndfals

se till exempel figur AMA JT/6 och figur AMA JT/5

svängd fals

se till exempel figur AMA JTJ.252/1 och figur AMA JTJ.262/1

faner tunn skiva av trä, avsedd att användas som ytbeläggning i förskönande eller förstärkande syfte eller att ingå i plywood eller lamellträ (TNC 95)

Faner är antingen knivskuren eller svarvad med en tjocklek upp till 5 mm.

fanergolv golvbeläggning med ytskikt av fanerträ med tjocklek kring 1,0 mm på underlag av en lamellträbaserad skiva med en totaltjocklek på ca 7–10 mm

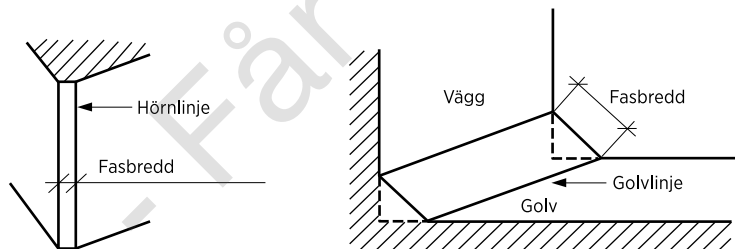
fanerträ material som består av hoplimmade träfanerark med fibrerna orienterade i balkelementets längdriktning, alternativt med vissa av fanerskikten orienterade i skivelementets tvärriktning

Fanerträ kan även benämnas LVL (Laminated Veneer Lumber).

farligt avfall avfall som är explosivt, oxiderande, brandfarligt, irriterande, hälsoskadligt, giftigt, cancerframkallande, frätande, smittfarligt, fosterskadande, mutagent eller ekotoxiskt

fasadtegel tegelsten som motstår vissa klimatiska påfrestningar och uppfyller särskilda krav på utseende (TNC 95)

fasbredd bredd på fasad kant eller hålkäl

Mätning av fasbredd, se under Måttdefinitioner – Nr 18.

fast klammer se även under *klammer*

fernissning lackering med opigmenterat lack

ferrit austenitiskt (duplext) rostfritt stål stål som innehåller både ferrit och austenit

Stålet har hög hållfasthet och mycket bra korrosionsmotstånd men relativt dålig svetsbarhet. Används ofta i utrustning relaterad till olja och gas och i processer innefattande syra och gas.

ferritiskt rostfritt stål stål med kromhalt 12–16 procent samt låg halt av nickel, molybden och kol

Stålet är starkt magnetiskt samt är mjukt och kan kallbearbetas. Flera typer är svetsbara. Används i samband med applikationer med låga krav på korrosionsmotstånd.

filler (i gjutasfalt:) stenmaterial med kornstorlek mindre än 0,075 mm (TNC 95).

(I betong:) filler ballast som till största delen passerar 0,063 mm sikten

film (vid målning:) sammanhängande ytskikt av färg eller massa

filtslipning nedslipning av en målad yta från blank till matt eller halvmatt yta med slipfilt och pulvriserad pimpsten eller med vattenbeständigt slippapper

finbredspackling bredspackling på förut bredspacklad, avslipad och struken yta

finbruk bruk med finkornigt stenmaterial

Finbruk används vanligen som putsbruk för slutputsning av grovputsade ytor.

fingerskarv limmad längdskarv utformad med fingerliknande kilar som griper in i motsvarande spår

finhyvlad yta (på trä:) yta som är slät och jämn utan eller med obetydligt synliga kutterslag (TNC 95)

(på natursten:) yta med 0,2–0,3 mm djupa spjälk

Hyvelränder får förekomma.

finkvastad puts slät puts som kvastats sedan bruket börjat hårdna

finslammad puts puts med så ringa tjocklek att underlagets struktur tydligt framträder

finslipad yta (på natursten:) slät, icke speglade yta

finslipning slipning till sådan finhetsgrad att slipränder inte syns

finspackling spackling på förut spacklad, avslipad och struken yta

finsågat virke virke som sågats efter torkning så att minst en flatsida har band- eller cirkelsågad yta

fjäder (på spontat virke:) ett utstående parti längs kanten av en bräda eller dylikt, avsett för fogning tillsammans med en annan brädas not

floatglas kan även benämnas flytglas och flytplanat glas

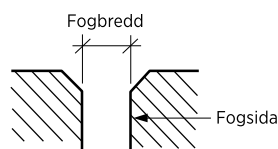
genomsynligt planglas som under ett skede i tillverkningen har flutit på en yta av smält metall (flytplaning) och samtidigt värmts uppifrån (TNC 95)

fläns del på komponent (till exempel brunn, skyddsplåt eller stös) för att fästa eller ansluta komponenten i ett underlag

Med fläns avses även kragar. Fläns kan vara av såväl hårt som mjukt material.

Med fläns avses också delarna på vardera sidan om livet i exempelvis I-balkar.

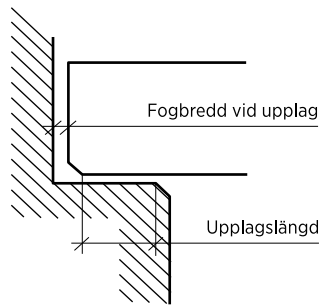
fogbredd se figur

Mätning av fogbredd, se Måttdefinitioner – Nr 28.

fogbredd vid upplag

se figur

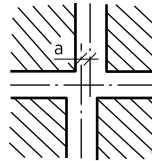

Mätning av fogbredd, se Måttdefinitioner – Nr 28.

Mätning av upplagslängd, se Måttdefinitioner – Nr 36.

fogbruk (till keramiska eller naturstensplattor:) oorganiskt bruk avsett att fylla fogar mellan plattor; jämför *fogmassa*

fogförskjutning avstånd mellan fogars centrumlinjer

Mätning av fogförskjutning, se Måttdefinitioner – Nr 30.

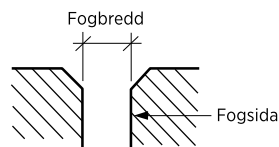
fogförslutning (av plastmattor och dylikt:) hopfogning med kemiska medel eller värme

Exempel: Fogförslutning med hjälp av kemiska medel (till exempel fogvätska eller pasta) eller med hjälp av varmluft eller annan tillförd värme och smälttråd.

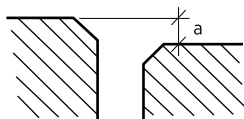
fogmassa massa avsedd att fylla fogar

fogsida sida mot vilken fogtätning tätar

se även under *fogbredd*

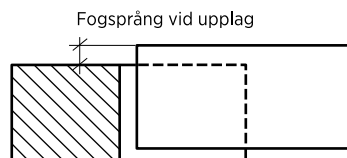

fogsprång avstånd mellan kanterna på fogens båda sidor

Mätning av fogsprång, se under Måttdefinitioner – Nr 27, Nr 29 och Nr 33.

fogsprång vid upplag

Mätning av fogsprång, se under Måttdefinitioner – Nr 27, Nr 29 och Nr 33.

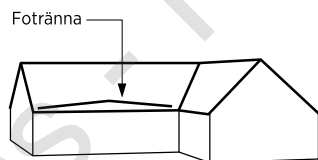
fogtätning

Fogtätning av mattor och dylikt kan utföras genom exempelvis fogförslutning eller svetsning.

fotplåt plåt på taksprång som är nedböckad i hängränna eller anbringas nedanför fotränna, se till exempel figur AMA JTJ.31/1 och figur AMA JTJ.31/2

Med fotplåt avses också plåt vid pelarfot.

fotränna ränna på taket ovanför takfoten

frilagd ballast synlig ballast i betongyta som avsiktligt frilagts i större eller mindre utsträckning

frilagd yta (på betong:) yta där stenmaterialet i ytan frilagts

fritt förband förband utan regelbundet mönster och med följande förutsättningar

- minst ¼-stens förskjutning
- inläggning av enstaka koppstenar
- mindre sten än koppstenar får inte användas.

fuktisolering spärr mot fukt

fuktkvot kvot mellan materialets innehåll av förångningsbart vatten och materialets torra vikt

se även under *målfuktkvot*

Fuktkvot anges normalt i procent.

fuktmätning (I betong:) mätning som utförs för att säkerställa att byggfukten torkat ut så att betongen kan beläggas med ett ytskikt

fuktmätningosäkerhet

osäkerheten i kalibreringen och osäkerheten i mätmetoden kombinerat till ett värde
mätmetod

mätning i borrhål

mätresultat

mätvärde korrigerat till 20 °C och ökat med fuktmätningens osäkerhet

fuktskyddsskikt materialskikt avsett att försvåra fukttransport såväl i ångfas (fuktdiffusion och fuktkonvektion) som i vätskefas utan övertryck (kapillärsugning) till byggnadsdelar

fuktsäkerhetsprojektering systematiska åtgärder i projekteringsskedet som syftar till att säkerställa att en byggnad inte får skador som direkt eller indirekt orsakas av fukt

I detta skede anges även de förutsättningar som gäller i produktions- och förvaltningsskedet för att säkerställa byggnadens fuktsäkerhet.

fyrkantvirke virke med tjocklek och bredd minst 70 mm (TNC 95)

Skillnaden mellan tjocklek och bredd får vara högst 25 mm.

fälld fals kan även benämnas kullslagen fals

se även under *fals*

ståndfals som fälls i språng, se till exempel figur AMA JTJ.132/1 och figur AMA JTJ.132/2

färdigstrykning (vid målning:) sista strykning på vilken ingen ytterligare behandling sker

färg (vid målning:) material bestående av bindemedel, bindemedelslösning eller bindemedels emulsion samt färgämnen i form av dispergerade pigment avsett att anbringas på en yta och efter torkning bilda ett tunt skikt

färgmaterial ämne som ingår i färg, såsom bindemedel, pigment, torkmedel, lösningsmedel och tillsatsämne

fästbleck se till exempel figur AMA JT/9, figur AMA JTJ.2521/2 och figur AMA JTJ.274/1

fästdon don för mekanisk förbindning

Exempel på fästdon är spik, skruv, nit, bult, mutter, spikplåt, hake och expanderdon; jämför *fästmedel*

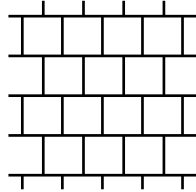
fästmassa massa som medger läggning och sättning av beläggningar och beklädnader i tunna skikt

fästmedel

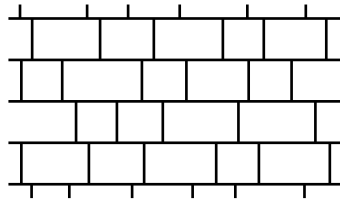
Exempel: klister, lim, lister, tejp och dylikt; jämför *fästdon*

förbandsmönster plattor se även under *rutmönster plattor*

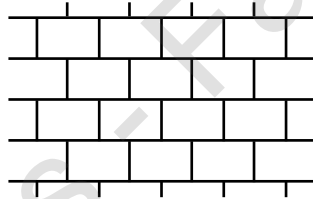
förbandsmönster kvadratiske plattor

förbandsmönster för plattor i fallande längder

förbandsmönster rektangulära plattor

förseglad ruta glasningsenhet bestående av två eller flera planglasskivor på visst avstånd från varandra, sammanfogade vid kanterna så att utrymmet mellan skivorna är helt avstängt från den omgivande atmosfären (TNC 95)

försänkt rännadal i konstruktionen nedsänkt rännadal, se till exempel figur AMA JTJ.2331/1

G gesimsränna ränna som ligger utanför huskroppen och som vilar på gesims eller själv bildar gesims, se till exempel figur AMA JTJ.24/1

gipsbruk bruk med gips som bindemedel

gjutasfalt blandning av bitumen, filler, sand och sten, där hålrummen i ballastmaterialet är helt fyllda av bitumen

gjutfog betongyta som efter betongens hårdnande ska motgjas vid en efterkommande gjutning

gjutskägg defekt hos betongyta som uppstått genom att betong läckt ut genom en otät form

glans förmåga hos yta att speglande reflektera ljus

En yta som har hög glans sägs vara blank, medan en yta som saknar glans sägs vara matt.

glaskant skärningslinje mellan två sidor på en glasskiva
avdragen kant

skuren glaskant som bearbetats så att skarpa kanter avlägsnats
skuren kant

skuren glaskant som inte bearbetats

glidform form som successivt förskjuts under gjutning

golv konstruktion som bildar undre begränsningsyta i rum

golvavjämningsmassa massa som används för förbättring av planhet hos underlag. Massan är pumpbar och kan vara självtjämnande. Lägg normalt i skikt om 0–50 mm

golvkonstruktion konstruktion som bildar undre begränsningsyta i rum

golvlinje skärningslinje mellan golv- och väggyta

golvvinkel vinkel mellan golv och vägg

grovbruk bruk med grovkornigt stenmaterial och jordfuktigt till plastisk konsistens, som appliceras för hand eller pumpas, läggs normalt i skikt om 50–100 mm

grovgrundning (vid putsning:) grundning med tjocklek 5–10 mm

grovgrundningsbruk bruk avsett att utgöra första påslag av puts på grovporiga underlag

grovhyvlad yta (på trä:) yta som är avjämnad med kutter (TNC 95)

(på natursten:) yta med ca 2 mm djupa spjälk

grovkvastad puts avplanad puts som kvastats omedelbart efter avplaningen

grovslammad puts puts med sådan tjocklek att underlagets struktur inte framträder

grovslipad yta (på natursten:) slät yta med synliga slipränder

grundkonstruktion del av byggnadsverk som överför last från överbyggnaden till underbyggnaden eller undergrunden (TNC 95)

grundning (vid målning:) första behandling med färg på ytor som ska genomgå ytterligare målning

(vid putsning:) första moment vid putsning för att säkerställa god vidhäftning och jämn vattensugning för efterföljande putsskikt

grundningsbruk bruk avsett för grundning

H hake (i fog:) i murfog inpassad del av plåt, se till exempel figur AMA JTJ.2511/3

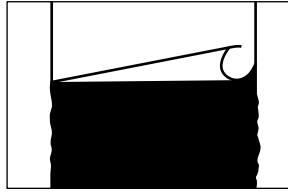
hakfals se även under *fals*

se till exempel figur AMA JT/3 och figur AMA JTJ.132/2

hakklammer se även under *klammer*

se till exempel figur AMA JTJ.2511/2

helklistring klistring så att vidhäftning mot underlaget erhålls över hela ytan

hellimning limning där lim stryks över hela fogytan

huggen spik spik med hugget, naggat eller präglat skaft och platt huvud

hus byggnadsverk med uppbyggd klimatskärm omkring beträdbara utrymmen

Hus omfattar installationer men inte omgivande och underliggande mark eller konstruktioner i marken, som till exempel underbyggnad eller pålning och annan markförstärkning.

husstomme byggdel bestående av ett system av husdelar som upptar och fördelar laster samt för ned dessa till undergrunden

I husstommen ingår bland annat bärande väggar, pelare, balkar och bjälklag.

hyvlat virke virke med alla sidor hyvlade (TNC 95)

håltagning åstadkommande av hål, slits, ränna eller dylikt i en konstruktion eller byggnadsdel genom bilning, borrar eller annan liknande arbetsmetod (TNC 95)

hårdbetong betong med förhöjd hållfasthet och slitstyrka

hårdbetonggolv golv med nötningsskikt av hårdbetong

häftlimning limning där lim stryks på ena fogytan varefter limmet ges tid att torka före sammanfogningen

hängränna under takfot liggande ränna för takavvattning, se till exempel figur AMA JTJ.31/2

hängskiva längsgående plåt för anslutning till tak och murkrön, se till exempel figur AMA JTJ.374/1

härdat glas planglas som genom kemisk eller termisk behandling getts ökad drag- och böjhållfasthet

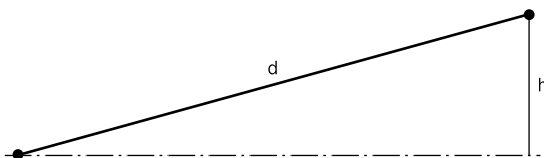
Om termiskt härdat glas går sönder spricker det upp i ett stort antal små granuler.

högfals se även under *fals*

se till exempel figur AMA JT/10 och figur AMA JT/12

höjdskillnad även nivåskillnad

se figur

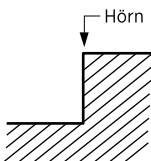

h – höjdskillnaden mellan de två punkterna

d – avståndet mellan de två punkterna

h/d – golvets lutning i procent

hörn se figur, jämför *vinkel*

- I **iläggning remsa i klister** arbetsmetod som omfattar klistring samt iläggning av remsa
- iläggning remsa i spackelfärg** arbetsmetod som omfattar påläggning av spackelfärg för iläggning av remsa samt fastsättning av remsa genom samtidig spackling
- impregnering** behandling med lösning som tränger in i materialet
 - Impregnering av trä utförs vanligen för att skydda mot röta och mot angrepp av organismer, exempelvis svampar eller insektslarver.
- industriell målning** målning i industriell skala och med industriella metoder utförd i särskild för målning avsedd lokal hos respektive tillverkare eller i särskild lackeringsverkstad
- industriparkett** parkett som består av stavar ställda på högkant
- innertak** konstruktion i hus som bildar övre begränsningsyta i rum
- innervägg** vägg som delar upp den inre volymen i ett hus
- inskott** plåt i begränsade längder som anbringas mellan skifferplattor, se till exempel figur AMA JTJ.4511/1 och figur AMA JTJ.4511/2
- isolerruta** glasningsenhet bestående av två eller flera planglasskivor på visst avstånd från varandra, sammanfogade vid kanterna så att utrymmet mellan skivorna är helt avstängt från den omgivande atmosfären (TNC 95)
- ispackling** (vid målning:) utfyllning av håligheter, mindre sprickor med mera med spackelfärg

J **jämviktsfuktkvot** fuktkvoten hos ett material i fuktjämvikt med omgivningens relativa luftfuktighet och temperatur

Trä som befinner sig i luft med konstant temperatur och luftfuktighet antar så småningom en bestämd fuktkvot, jämviktsfuktkvot.

K **kalkmålning** strykning med förtunnad släckt kalk, obruten eller bruten med kalkäkta pigment

kalksandsten silikatbunden, högtrycksånghärdad mursten, framställd av finmalen, släckt kalk och kvartssand eller krossad sandsten samt vatten (TNC 95)

kalkvattning strykning med kalkvatten på en putsyta före efterföljande behandlingar, varigenom en jämnare och bättre grund för kalkmålning erhålls

kallasfalt bitumen som genom tillsats med lösningsmedel kan användas vid rumstemperatur

kamspik spik som har cirkulärt tvärsnitt och är försedd med hullingformade kammar

kant i kant skarv där våderna skjuts stumt mot varandra vid uppsättning av tapet och väv

kantlimning (av beläggning eller beklädnad:) limning där lim stryks endast längs fogytans kanter

kemankare förankringsstång som fastgjuts med kemiskt fästmedel inneslutet i en ampull som blandas i hålet

Vid injekteringsankare blandas massan utanför hålet.

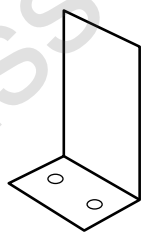
kitt massa avsedd för tätning kring fönsterglas, vanligen bestående av krita och linolja med vissa stabiliserande tillsatser

kittning (vid målning:) utfyllning av glasfalsar, springor och mindre håligheter med kitt

Kittet kan vara brutet i kulör med omgivande yta.

klammer samlande benämning på begrepp för fästdon av plåt eller tråd

fast klammer

hakklammer

se till exempel figur AMA JTJ.2511/2

spikklammer

fästdon med två ben för maskinellt spikverktyg

klarlack opigmenterad genomsynlig lack

klarlackering hellre än: fernissning

lackering med opigmenterad lack

klistring (av tapeter, dukar, mattor och dylikt:) fastsättning genom påföring av vidhäftande material i flytande form, exempelvis klister, lim eller bitumen

klockspik spik med stort kupat huvud och vridet skaft eller cirkulärt skaft med hullingformade kammar

klovyta (på natursten:) yta framkommen genom klyvning av natursten

KL-trä kan även benämnas korslimmat trä

skiva av sammanlimmade korslagda lameller i flera udda antal skikt

knuten fals se även under *fals*

se till exempel figur AMA JTJ.132/1 och figur RA JTJ.132/1

kombiugn ugn med cirkulerande hetluft och/eller vattenånga för värmning, stekning, bakning, kokning med mera

konditionerat virke virke som behandlats vid sågverket så att fuktkvotsspridningen och fuktkvotsgradienten, skillnaden mellan ett virkestyckes ytfuktkvot och virkets inre fuktkvot är utjämnad

konstruktionsvirke hållfasthets sorterat virke avsett för byggnadsdelar med huvudsaklig bärande funktion

kontroll undersökning för att fastslå om ett objekt beträffande en eller flera egenskaper fyller givna krav (TNC 95)

kontrollplan dokument som anger vilka moment som ska omfattas av kontroll, hur och när kontroll ska utföras och vad som ska dokumenteras

kontrollplan enligt PBL kontrollplan som byggnadsnämnden beslutar om i samband med byggsamråd

konvektionsugn ugn med cirkulerande hetluft och med befuktning av luften

kopp (murning:) se under *mursten*

korslimmat trä kan även benämnas KL-trä

skiva av sammanlimmade korslagda lameller i flera udda antal skikt

kortling kort bit av trä eller plåt

En kortling är ofta en regel som sätts in i en konstruktion för fastsättning av till exempel installationsdetaljer eller med stödjande eller bärande funktion.

kortstav (i parkett:) stav med högst 500 mm längd

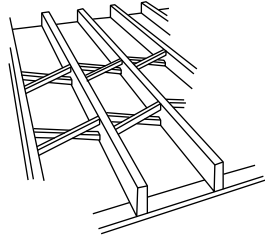
Kortstav kan vara massiv eller i lamellkonstruktion med slitskikt av till exempel ek (lamellstav).

kramla don för sammanhållning av byggnadsdel (till exempel kramlor i murverk) eller fasthållning vid byggnadsdel (till exempel karmkramla eller rörfäste)

kridering underbehandling med limstark färg eller med förtunnad spackelfärg

krysshamrad yta (på natursten:) behuggen kornig stenyta med mönsterdjup 0,5-1,5 mm

krysskolvning (i träbjälklag:) arrangemang för att minska risken för svikt

kubb golvbeläggning bestående av massiva träklossar vars fiberriktning är vinkelrät mot golvytan

kulör egenskap hos material att reflektera eller släppa igenom ljus med viss våglängdsammansättning (TNC 95)

Olika våglängdsammansättningar ger upphov till synförmåelser som kan beskrivas som exempelvis rött, grönt, grått, brunt eller svart.

kvastad puts puts som efter avjämning kvastas ut med en styv kvast, till exempel piassavaborste. Putsytan får borststruktur som kan ha varierande strykriktning

kylmedel medium, till exempel luft, vatten, som bortför värme från värmeavgivande delar

Kylmedel kan i en värmepump- eller värmeåtergivningsanläggning även vara värmebärare

köldbärare medium (vätska) som utan tillståndsförändring transporterar värme från värmekälla till värmepump eller från kylställe till kylanläggning

köldmedium ett medium som består av eller innehåller en f-gas och är avsett att användas i ett köldmediesystem och som vid en viss temperatur och ett visst tryck tar upp värmeenergi och vid en högre temperatur och ett högre tryck avger värmeenergi, vanligen med ett ändrat aggregationstillstånd (SFS 2016:1128)

F-gas står för fluorerad växthusgas.

L lack material bestående av bindemedel, lösningsmedel och eventuella tillsatssämnen men utan pigment, avsett att anbringas på en yta för att efter torkning bilda ett fast, genomsynligt skikt

lackfärg färg med stor andel bindemedel

Till lackfärg med mera (LCS) hänförs bland annat följande pigmenterade målningsmaterial

- oljefärg, oljelackfärg, även rostskyddsfärg
- alkydfärg, även rostskyddsfärg och så kallat träskyddstäckfärg
- cellulosalackfärg
- härdlackfärg
- PVC lackfärg

- uretanfärg
- klorkautschukfärg.

lamellbräda bräda av lamellkonstruktion

Lamellbrädor används vanligen för golvbeläggning.

lamellglas glas bestående av flera glasskikt som är förenade med hjälp av mellanliggande plastskikt

lamellparkett parkett med slitskikt av träfaner tjockare än 2,5 mm

laminat material som är uppbyggt av flera skikt vilka är förenade med varandra

laminatgolv brädor som är uppbyggda med ytskikt av laminat

laminerat glas glas bestående av flera glasskikt som är förenade med hjälp av mellanliggande plastskikt

lasering behandling med genomsynlig färg som har ringa täckförmåga (TNC 95)

lasryfärg färg med låg pigmenthalt

Lasryfärg är genomsynlig med ringa täckförmåga. Kulör och pigmentmängd kan variera avsevärt.

latexfärg färg med latex som huvudsakligt bindemedel (TNC 88)

Till latexfärg hänförs färger av typen PVA, akrylat och sampolymer.

liggfog (i murverk:) horisontal fog

liggyta (murning:) stenens flatsidor

se även under *mursten*

limning (allmänt:) sammanfogning med lim

(vid målningsarbeten:) strykning med limlösning

limträ material som består av flera hoplimmade lameller med fibrerna orienterade i elementets längdriktning (TNC 95)

linolja olja från frön av linväxten *Linum usitatissimum*

luftspaltbildande plasmatta plasmatta som är uppbyggd på sådant sätt att en ångtrycksutjämnande spalt bildas mellan underlag och matta

luttvättning tvättning av målade eller lackerade ytor med lösningar av kaustik- eller kristallsoda eller ammoniak, avpassad så att de gamla färgskikten i någon mån löses och en sträv matt yta erhålls

Efter påföringen tvättas all lut av med rent vatten och ytorna torkas med svamp.

lågerhuggen yta (på natursten:) behuggen räfflad stenyta

Fint lågerhuggen yta utförs med bredmejsel så att ytan blir i det närmaste regelbundet räfflad med ca 5 mm mellan räfflorna. Pottor får inte förekomma. Spjälk får förekomma i mindre omfattning.

Grovt lågerhuggen yta utförs med bredmejsel så att ytan blir i det närmaste regelbundet räfflad med ca 8 mm mellan räfflorna. Pottor får inte förekomma. Spjälk får förekomma i mindre omfattning.

lågvals se även under *fals*

se till exempel figur AMA JT/10 och figur AMA JT/12

långstav (i parkett:) stav med minst 500 mm fast eller fallande längd

Långstav kan vara massiv eller i lamellkonstruktion med slitskikt av till exempel ek (lamellstav).

lägemåttssättning att från referensobjekt (utgångslinje, -punkt) fastställa läge i plan och/eller höjd

läkt virke med tjocklek högst 50 mm och bredd högst 63 mm (TNC 95)

längdformvaror varor vars geometriska form har ett bestämt tvärsnitt men godtycklig längd

Längdformvaror är inte färdiga för självständig funktion utan är avsedda att byggas samman.

längdskarv skarv som är parallell med varans längdriktning

längsfog fog som är parallell med varans längdriktning

lättbetong betong med låg densitet (TNC 95)

Lättbetong kan med hänsyn till material och tillverkningssätt indelas i två huvudgrupper: autoklaverad lättbetong och lättballastbetong.

lättklinkerbetong lättballastbetong vars ballast utgörs av lättklinker (TNC 95)

lätt lamellkonstruktion konstruktion som är uppbyggd av dubbla lag plywood, träfiberskivor eller dylikt med distansmaterial av spånspiraler, glest lagda lameller av trä, träfiber eller dylikt

löp (murning:) formvara som är avsedd för murverk och som har ett format lämpat för hantering med en hand; jämför *murblock* (TNC 95)

Mursten benämns efter det material som den är tillverkad av, till exempel betongsten, kalksandsten, tegelsten eller dylikt.

lös fjäder lång, smal och relativt tunn list, som är avsedd för fogning mellan två notar

M makulering klistring av underlagspapper (TNC 88)

Underlagspapper kan utgöras av kraftpapper eller makulatur.

maskinglas benämns även draget planglas

genomsynligt planglas som framställts genom att den smälta glasmassan dragits kontinuerligt mellan valsar

maskinslipad yta (på betong:) stålglättad yta eller finglättad yta som slipats med betongslipmaskin efter betongens hårdnande

massiva golvbrädor hyvlade och spontade golvbrädor med not och fjäder på långsidorna/runt om

massiva parkettbrädor brädor bestående av sammansatta stavar i trä med not och fjäder runt om

massivt trä trä som inte är fanerat, laminerat eller pålimmat

mattslipning slipning av färg- eller lackyta så att ytan blir matt eller halvmatt

Vid mattslipning används exempelvis stålull, pulveriserad pimpsten eller slippapper.

MDF (Medium Density Fibreboard) träfiberskiva som är tillverkad av träfiber med tillsats av lim

medelfuktkvot medelvärde av fuktkvoten hos samtliga eller ett urval virkesstycken i ett virkesparti

membranhårdning hårdning av betongyta genom påförande av avdunstningsförhindrande medel

mjukfog fog som efter hårdningen har ett övervägande elastiskt eller plastiskt beteende

modifierat trä trä som genomgått kemisk behandling eller värmebehandling för att uppnå en bestämd egenskapsförbättring

Exempel på kemisk modifiering är acetylering, furfurylering och kiselbehandling.

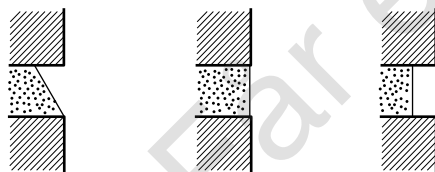
monierkonstruktion konstruktion av C- eller KC-bruk på stålstomme med duk eller nät

mosaikparkett parkett som består av stavar i små dimensioner

Stavarna i mosaikparkett är vanligen 8 mm tjocka, högst 35 mm breda och 115–165 mm långa.

murblock formvara som är avsedd för murverk och som har ett format lämpat för hantering med två händer; jämför *mursten* (TNC 95)

murfogar på vilket sätt fogbruk mellan murstenar eller murblock komprimeras, fogtyper, se figurer

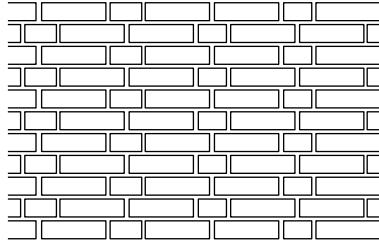

Snedskuren

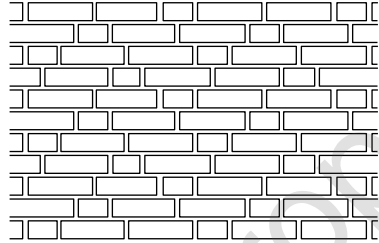
Slät

Tryckt

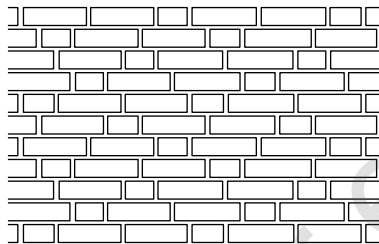
murförband på vilket sätt stötfog täcks av överliggande sten,
förbandstyper, se figurer

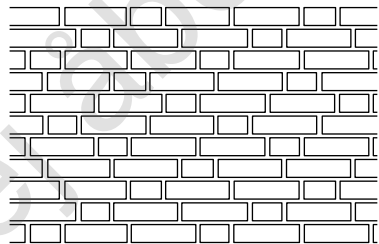
2-skifts munkförband

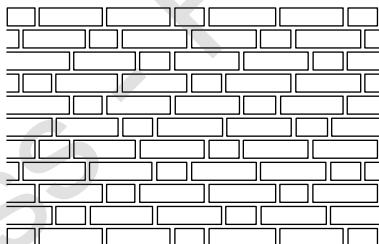
4-skifts munkförband

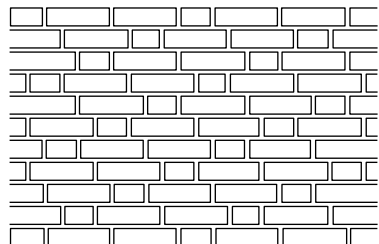
6-skifts munkförband

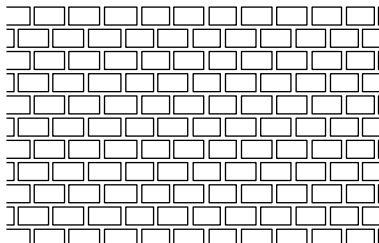
8-skifts munkförband

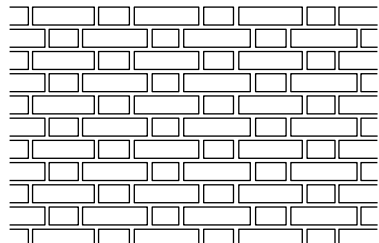
10-skifts munkförband

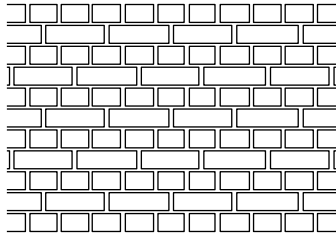
10-skifts munkförband "springande kopp"

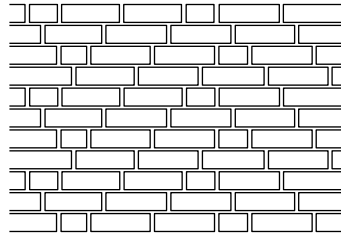
Koppförband

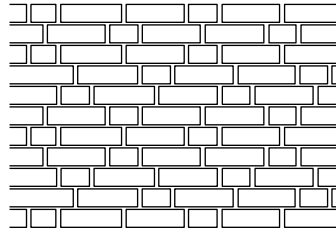
Polskt förband

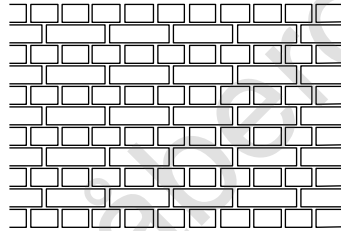
Kryssförband

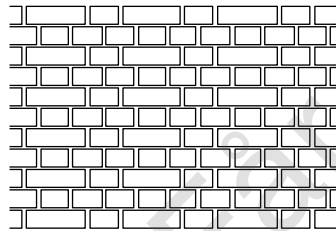
Blixtmunkförband

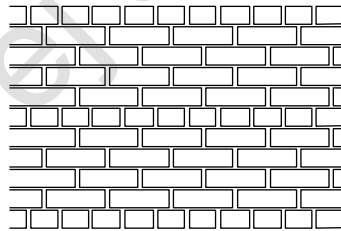
Mönstermunkförband

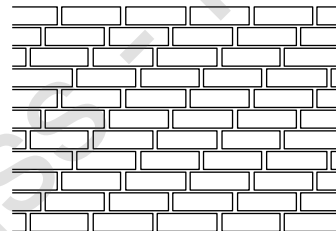
Blockförband

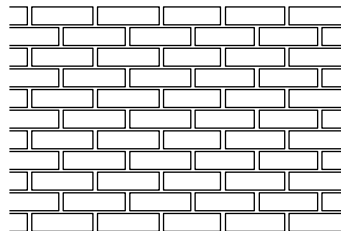
Holländskt förband

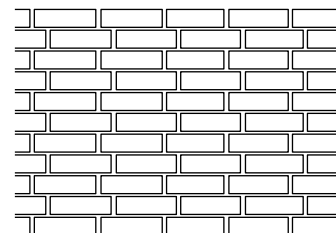
Amerikanskt förband

Löpförband med 1/4-stens förskjutning

Löpförband med 1/2-stens förskjutning

Löpförband med växelvis förskjutning

mursteg (i murverk:) murstenens längd plus en stötfog

mursten formvara som är avsedd för murverk och som har ett format lämpat för hantering med en hand; jämför *murblock* (TNC 95)

Mursten benämns efter det material som den är tillverkad av, till exempel betongsten, kalksandsten, tegelsten eller dylikt.

kopp

stenens kortsidor

liggyta

stenens flatsidor

löp

stenens långsidor

murtegel tegelsten som inte är avsedd att utsättas för klimatiska påfrestningar och på vilken inga särskilda utseendekrav ställs (TNC 95)

målfuktkvot begärd fuktkvot i ett virkesparti, uttryckt som ett procenttal

Målfuktkvot definieras i SS-EN 14298. Standarden beskriver även ett virkespartis tillåtna medelfuktkvot och spridning av fuktkvoten hos enskilda virkesstycken.

Målfuktkvot är inte tillämpbar för limträ, KL-trä och fanerträ. Vid tillverkning av limträ, KL-trä och fanerträ utgår man från begreppet referensfuktkvot, som är den fuktkvot vid vilken måldimension eller nominella mått uppnås.

målningsarbete utförande av olika målningsbehandlingar för uppbyggnad av ett ytskikt

målningsbehandling del av utförande vid uppbyggnad av ett ytskikt i ett målningsarbete

Exempel: Grundning, spackling, strykning, tapetsering och vävsättning.

målningsbättring fläckvis målningsbehandling utförd på sådant sätt att ytan blir likvärdig till kvalitet och utseende med omgivande yta

målningsmaterial material till utförande av målningsbehandlingar

Exempel: Färg, spackelfärg, lim och klister.

måttsättning se dimensionsmåttsättning och lägemåttsättning

mätning ett antal operationer med avsikt att bestämma ett storhetsvärde

Inom byggandet avses vanligen stommätning och detaljmätning, vilket omfattar både utsättning och inmätning.

mönstertryckt glas emaljerat glas där de glaskeramiska färgerna har applicerats i ett visst mönster genom tryckning

N naturasfalt bitumen som har bildats i naturen

Ett exempel på naturasfalt är trinidadasfalt.

nederbeslag anslutningsplåt utförd som ståndskena vid skorsten på tak

Nederbeslag förekommer vid taktäckning av tätskiktsmatta, takduk eller överläggsplattor.

nedknäckt språngfals nedknäckt sammanfalsning av plåtar i taksprång, se till exempel figur AMA JTJ.374/1

normalbruk ofärgat bruk med bindemedel av cement och/eller kalk

normalhyvlad yta (på natursten:) yta med ca 1 mm djupa spjälk

normalslipad yta (på natursten:) slät yta med obetydliga slipränder

not längsgående, rännformig fördjupning i kanten av till exempel en bräda, avsedd för fogning tillsammans med fjäder (TNC 95)

notat virke virke med not i båda kantsidorna (TNC 95)

nyskick kvalitetsnivå hos godkänd nyproducerad yta eller befintlig yta i motsvarande skick

O oljeasfalt bitumen framställd ur råolja

omslag omvikning av fri kant på plåt

Omslag utförs som enkelt omslag eller dubbelt omslag, se figurer.

Enkelt omslag

Dubbelt omslag

organiskt bruk bruk med bindemedel av organiska komponenter, till exempel syntetiska polymerer, olja eller alkyd

P Paint Cutter höghastighetshyvel där den hyvlade ytan blir utseendemässigt som finsågad yta

Lämplig för hyvling av utvändiga panelbrädor. Ökar vidhäftningen av färgen.

parallellfog fog där fogsidorna är parallella och där fogrörelsen sker parallellt med fogytan

parkett golvbeläggning av trä som har ett slitskikt med minst 2,5 mm tjocklek och som består av sammanfogade delar vilka bildar ett mönster

Delarna kan vara av massivt trä (massiv parkett) eller ha ett slitskikt som har minst 2,5 mm tjocklek (lamellparkett). Trämaterialet är vanligen ädelträ.

patentering strykning med mager olje- eller lackfärg på starkt eller ojämnt sugande underlag

planka virke med tjocklek minst 45 mm och bredd minst 140 mm (TNC 95)

plastisk fogmassa fogmassa som efter härdningen har ett övervägande plastiskt beteende, dvs de spänningar som uppstår i fogmassan på grund av fogrörelser försvinner snabbt

platta produkt som är bestämd i alla dimensioner och har liten tjocklek i förhållande till längd och bredd och som tar upp belastning huvudsakligen vinkelrätt mot sitt eget plan

En platta är tjockare och styvare än en skiva.

plattläggning läggning av plattor på golv eller andra horisontala ytor

plattsättning sättning av plattor på väggar eller andra vertikala ytor

plywood skivmaterial uppbyggt av flera skikt av trä som limmats samman, vanligen med olika fiberriktningar

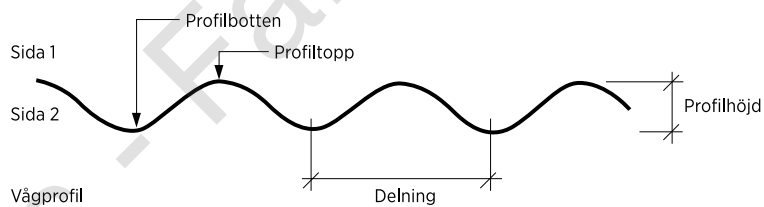
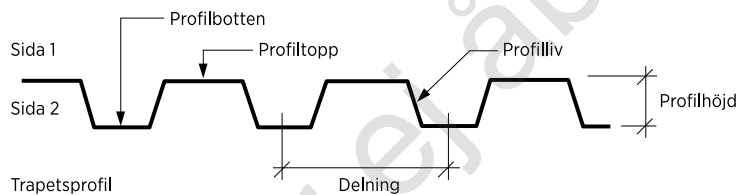
polerad yta (på natursten:) slät speglade stenytta

polymermodifierad asfalt bitumen med tillsatser av polymerer

potta (på natursten:) obehandlad grop i bearbetad yta

profilerad plåt

Exempel: se figurer.

puts ytskikt av bruk

putsbruk bruk som är avsett att användas till puts

putskant speciellt utformad kant mellan plåt och putsskikt, se till exempel figur AMA JTJ.2511/2 och figur AMA JTJ.521/6

putssystem benämning i AMA på produktsystem för isolering eller renovering med puts på olika typer av putsbärare, till exempel mineralull eller cellplast

påbättring fläckvis strykning på ospacklad, ispacklad, i- och påspacklad eller finspacklad yta före strykning

pågrundning strykning med färg avsedd för grundning på uppskrapade eller avnötta delar av yta

påspackling spackling som utförs på ispackling för att fylla ut gropar

R regel virke med tjocklek 34–63 mm och bredd 70–125 mm (TNC 95)
relativ fuktighet (RF) kvot mellan verklig ånghalt och ånghalt vid mättnad vid samma temperatur (TNC 95)

rengöring till fast underlag rengöring så att kvarvarande yta utgör betryggande underlag för ommålning

RF-mätning (i betong:) mätning som utförs för att säkerställa att byggfukten torkat ut så att betongen kan beläggas med ett ytskikt

fuktmätningssäkerhet

osäkerheten i kalibreringen och osäkerheten i mätmetoden kombinerat till ett värde
mätmetod

mätning på uttaget prov eller mätning i borrhål

mätresultat

mätvärde korrigerat till 20 °C och ökat med fuktmätningens osäkerhet

rillad yta ytbearbetning av en träyta

riven puts (skrapad puts)

puts som skrapas så att ca 2 mm av det delvis hårdnade skiktet tas bort för att ge viss struktur

Skrapning utförs med spikbräda.

rivning material eller utrustning som rivs. Rivet material ska återvinnas, energiutvinnas eller deponeras

se även under *demontering*

rostskyddsgrundfärg färg avsedd att appliceras på en stålyta för att dels ge god vidhäftning åt efterföljande skikt, dels hindra eller avsevärt fördröja korrosion

rostskyddstäckfärg färg avsedd att strykas på grundfärgsskiktet vid korrosionsskyddsmålning

rullad yta (på betong:) yta som är behandlad med roller

rullskift (specialförband) stående rullskift med höjd av 1-sten. Stenen står på kopsidan

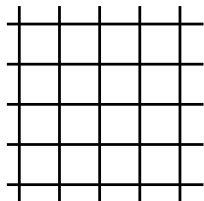
liggande rullskift med höjd av ½-sten. Stenen står på löpsidan

rundvirke obarkat eller barkat i skog eller vid industri, men inte på annat sätt bearbetat virke

Indelning efter bearbetning och dylikt.

rutmönster plattor se även under *förbandsmönster plattor*

rutmönster kvadratiska plattor

rännadal skärning mellan två från olika håll (mot varandra) lutande takfall, se till exempel figur AMA JTJ.231/1; jämför *vinkelränna*

rännfals se även under *fals*

se till exempel figur AMA JTJ.21/1 och figur AMA JTJ.231/1

rännkrok krok för uppbärning av hängränna eller fotränna, se till exempel figur AMA JTJ.1431/2 och figur AMA JTJ.132/2

rörelsefog fog som medger rörelse mellan omgivande konstruktioner

rörfals se även under *fals*

Invändig rörfals

Utvändig rörfals

S **sakvara** vara som är färdig för en självständig funktion (TNC 95)

Sakvaror är inte avsedda att delas eller att byggas samman med liknande föremål.

salamander ugn för snabb upphettning av en maträtt på ytan

sandspackel (massa) bruksliknande massa bestående av bindemedel (organiska, oorganiska eller blandning av dessa), stenmaterial (sand eller krossad sten) och vatten och med sådan sammansättning att den kan föras på genom spackling eller sprutning

SBS-asfalt polymermodifierad bitumen med tillsatser av styren-butadien-styren

schellackering behandling av kvistar, feta eller kådiga ställen på trä, läckfläckar eller tjärfläckar med schellacklösning för att förhindra genomslag

separationsskikt (hos betong:) ytskikt med låg hållfasthet, som bildas genom att cement, finpartiklar och vatten anrikas i betongytan

sidobeslag se till exempel figur AMA JTJ.2711/1 och figur AMA JTJ.2711/2

sidöverlapp längsfog i profileringsriktningen mellan två överlappande överläggsplattor

silikatfärg vattenburen färg baserad på silikat (TNC 88)

Silikatfärg används på mineraliskt underlag utomhus.

skarvklistring klistring endast i överlappsskarv

skarvspackling utspackling av fogar och skarvar

skifthöjd (i murverk:) murstenens höjd plus en liggfog

skiljeskikt skikt med uppgift att hindra direkt kontakt mellan två skikt

skiva formstabil produkt som har bestämd tjocklek som är betydligt mindre än dess längd eller bredd och som har en hög grad av styvhet

skivplugg expanderdon av metall eller plast som utvidgas på baksidan av skivmaterial vid inskruvning av expanderdonets skruv

skjutspik spik som skjuts med spikpistol genom den del som ska fästas in i underlaget

skorsten huvudsakligen vertikal konstruktion som innehåller en eller flera kanaler för bortförande av förbränningsgaser eller luft

skorstenskrans se till exempel figur AMA JTJ.2711/1 och JTJ.272/1

skrapning (för metall:) avlägsnande av rost, löst sittande valsflagor, färg eller föroreningar med hjälp av skrapa

se även under *delvis skrapning*

skruvlimning limning där erforderligt presstryck erhålls genom ihopskruvning

skuren kant (på glas:) skuren glaskant som inte bearbetats

se även under *glaskant*

skyddsbeläggning beläggning avsedd att skydda underliggande yta mot mekanisk och klimatisk påverkan

slamfärg färg i vilken bindemedlet till väsentlig del består av stärkelseklister

slammad puts puts som borstas ut med så kallad murarkvast

Slammad puts innebär att underlagets struktur kan framträda, till exempel fogindelning. Putsytan får borststruktur som kan ha varierande strykriktning.

slipgrundning grundning av målad, lackerad, avbränd eller avlutad yta genom slipstrykning

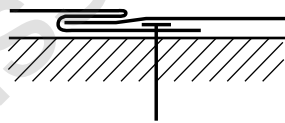
slipning (vid målning:) bearbetning med slipmedel av arbetsstycke före och mellan spacklingar och målningsbehandlingar för att göra ytan slätare

slipstrykning flödigt applicering av specialfärg samt efterföljande slipning med pimpsten innan färgen hunnit torka (TNC 88)

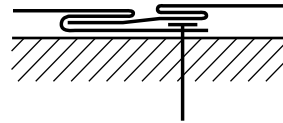
Slipstrykning utförs för att ge ett jämnt skikt före nästa behandling.

slusskarv se figurer

För mått på slusskarv, se figur AMA JT/8.

Enkel slusskarv

Dubbel slusskarv

slutbleck beslag som monteras i karm och som utgör anslag för kolvar i dörrblad, lucka eller fönsterbåge

slät klovyta (på natursten:) klovyta med krav på släthet

slätmålning arbetsmetod som innebär att lackfärg, klarlack eller latexlackfärg förs på med pensel och slätas ut till jämn yta

Slätningen utförs med moddlare eller lackpensel. I färdig yta får inte tvärsletning, blåsbildning eller rinning förekomma.

slätputs puts med slät yta som kan vara brädriven eller filtad

slätspontat virke spontat virke med den bättre flatsidan (godsidan) finhyvlat och baksidan grovhyvlat (TNC 95)

smidighet (hos bruk:) bruks förmåga att låta sig formas vid murning eller putsning

snipsning avklippning av plåtars hörn

Snipsning görs exempelvis i samband med dubbelfalsning, se till exempel figur AMA JT/10 och figur AMA JT/11.

snörslagning linjering genom slag med spänd, avfärgande lina

sodatvättning med slipning slipning med pimpsten eller vattenfast slippapper i sodalösning samt avsköljning

spackelfärg dispersion av halvfast, salvertad konsistens avsedd för spackling

Används i huvudsak vid spackling av väggar och tak. Spackelfärg benämndes tidigare även "spackelmasa" eller "spackel".

spackelmasa dispersion av halvfast konsistens som appliceras för hand på golv med hjälp av spackel, normalt i skikt om 0–50 mm

spackling utjämning av underlagets ojämnheter

spaltbar (om tapet:) delbar mellan skikt vid nedrivning

sparning (vid målning:) skarp avgränsning mellan ytor (detaljer)

spikklammer fästdon med två ben för maskinellt spikverktyg

se även under *klammer*

spiklimning limning där erforderligt presstryck erhålls genom ihopspikning

spjälk (i natursten:) små gropar som uppstår vid ytbearbetning av natursten

spont fog som bildas av not och (fast eller lös) fjäder

spontat virke virke med not och fjäder (TNC 95)

spritputs puts där ballastmaterialet innehåller grövre korn (5–10 mm) för att ge viss struktur

Applicering sker antingen med slev eller med spruta.

sprutbetong betong som har påförts genom sprutning av betongmasa med hjälp av tryckluft

språngbleck bleck som är fäst vid takfot och håller fast ovanpåliggande plåt, se till exempel figur AMA JTJ.1431/1 och figur AMA JTJ.132/3

standardavvikelse mått på variabiliteten inom en serie observationer enligt särskild formel

standolja väderhärdig torkande linolja som genom värmebehandling fått högre viskositet och därmed blivit mer trögflytande

stavparkett parkett som består av stavar som sammanfogas till olika mönster

Stavarna kan vara kortstav eller långstav.

stekbord för stekning, fritering med mera av mat, tippbart

stekhäll för stekning av mat

stominnervägg innervägg som har bärande funktion i husstomme

Delar av en innervägg som inte har bärande funktion i husstommen ingår inte i stominnerväggen.

storkök kök avsett för beredning och tillagning av livsmedel utanför enskilt hushåll (TNC 95)

stos inklädsel av rör genomföring för att förhindra läckage, se till exempel figur AMA JTJ.2612/1

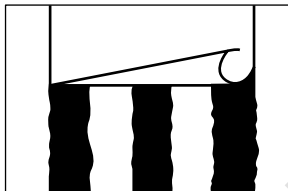
Structural Glazing glassystem utan utvändiga täckprofiler med väderförsegling av silikon

Structural Sealant Glazing glassystem konstruktivt limmat med silikon

strykning påföring av färg eller dylikt

Strykning kan förutom penselstrykning även innefatta andra påföringsmetoder.

strängklistring klistring så att vidhäftning mot underlaget erhålls till 40–50 procent av hela ytan

stuprör vanligen vertikal rörledning, anbringad på eller i byggnad, för avledande av regnvatten och smältvatten; jämför *hängränna*

styhvet (hos bruk:) bruks förmåga att motstå deformation

stålborstning (vid målning:) avlägsnande av lösa föroreningar, rost och löst bunden färg från yta med hjälp av stålborste eller annan hård borste

stålglättad yta (på betong:) brädriven yta som slätbehandlats med stålskiva eller dylikt

ståndfals se även under *fals*

se till exempel figur AMA JT/6 och figur AMA JT/5

ståndskiva se till exempel figur AMA JTJ.351/1 och figur AMA JTJ.4512/2

stänk puts puts påförd med stänkkapparat eller spruta

Stänk puts utförs normalt med ädelputs.

stöppling behandling av en målad yta med roller eller handstöpplare innan färgen hunnit torka för att erhålla en jämn gräng

stötfog vertikal fog i murverk

svetsning (vid plastmattor och dylikt:) hopfogning med hjälp av varmluft eller annan tillförd värme och svetstråd

(vid tätskiktsmattor:) smältning av klisterasfalt som påförts tätskiktsmattan på fabrik. Svetsning utförs normalt med gasolustrustning

(av metall:) åstadkommande av förbindning mellan ett arbetstyckes delar, med eller utan tillsatsmaterial, genom uppvärmning till minst grundmaterialets smälttemperatur

svängd fals se även under *fals*

se till exempel figur AMA JTJ.251/1, figur AMA JTJ.252/1 och figur AMA JTJ.262/1

systemlåsning låsning enligt visst system av ett antal lås eller låsgrupper utförda med sinsemellan olika låsningar

sågat virke virke som framställts genom sågning

sätthuvud ursprungligt huvud på nit

sömsvets kontinuerlig svets

Sömsvets används exempelvis för svetsning av falsar på tak täckta med rostfri stålplåt i bandformat.

T tak

Ordet tak kan användas om innertak, yttertak och ytterbjälklag.

takboard skiva av styv och hård stenull eller glasull

taklinje skärningslinje mellan tak- och väggyta

takpanna profilerad eller slät överläggsplatta för taktäckning

takvinkel vinkel mellan innertak och vägg

tandhuggen yta fint tandhuggen yta är en stenyta som bearbetats med tandmejsel med 5 mm mellan huggen. Pottor får inte förekomma. Spjälk får förekomma i mindre omfattning

grovt tandhuggen yta är en stenyta som bearbetats med tandmejsel med 8–10 mm mellan huggen. Pottor får inte förekomma. Spjälk får förekomma i mindre omfattning

tapet

Till tapet hänförs även textiltapet och pappers- eller vävburen plast.

tegelpanna takpanna av tegel

tegelsten mursten av tegel

Tegelsten kan med hänsyn till användningen indelas i murtegel och fasadtegel samt med hänsyn till utformningen i massivtegel, fåhålstegel och månghålstegel.

termisk isolering minskning av värmeöverföring med hjälp av material som reflekterar värmestrålning eller har låg värmeledningsförmåga (TNC 95)

tillverkare

I AMA används tillverkare som samlingsbegrepp för den som tillverkar eller marknadsför en produkt med sitt eget namn eller varumärke eller den som importerar en produkt.

tjockputs puts med oorganiskt bindemedel med en skikttjocklek av minst 8 mm. Skiktet kan bestå av grundning och grovputs (grundning samt ytputs) på minst 8 mm. Normalt har en tjockputs 15–25 mm skikttjocklek

tolerans tillåten avvikelse från angivet värde

topphuvudspik spik med fyrkantigt tvärsnitt och huvud i form av dubbel pyramid

Tophuvudspik används för dekorativa ändamål.

torrbruk fabriksmässigt framställd blandning av bindemedel och sand eller krossat stenmaterial, eventuellt med tillsats av pigment och andra tillsatsmedel (TNC 95)

Genom att blanda torrbruk med vatten erhålls bruk.

torremsa vid målning, remsa avsedd att hindra vidhäftning av ytskikt vid underlaget

transportkloss (för glasruta:) kloss som stöder glasruta vid transport

trapetsprofil Se figur under *profilerad plåt*

tryckimpregnering virke som under medverkan av tryck eller vakuum impregnerats industriellt med medel som har till uppgift att skydda trä mot röta, skadedjur med mera

trådkant cirka 2 mm kantöverlägg vid uppsättning av tapet eller dylikt

träbaserat material material som är tillverkat av sönderdelat trä, eventuellt med tillsatt bindemedel

Exempel: träfiberskivor, spånskivor och plywood.

träfiberskiva skiva bestående av lignocellulosafibrer, vilkas bindning till varandra i första hand beror på fibrernas egna vidhäftningsegenskaper (TNC 95)

tunngrundning (vid putsning:) grundning med tjocklek 1–2 mm

tunngrundningsbruk bruk avsett att utgöra första påslag av puts på jämna underlag

tunnputs puts med tjocklek upp till 8 mm

tvärfog fog som är vinkelrät mot varans längdriktning

tvärskarv skarv som är vinkelrät mot varans längdriktning

tvättning för gott rentvättning av yta från smuts med mera med lämpligt tvättmedel så att färgen inte skadas

tvättning för ommålning rentvättning av ytan samt avsköljning

täckfärg färg som är avsedd att bilda ett ogenomsynligt skikt

täckmålad yta yta målad med täckfärg

tätmedel fyllande fogmaterial som samtidigt har en god vidhäftning mot angränsande material

tätskikt (i huskonstruktion:) skikt vars uppgift är att hindra vatten att tränga in i konstruktionen

tätskiktsmatta matta som är avsedd att utgöra tätskikt

Tätskiktsmattor används på ytterbjälklag, bjälklag inomhus och yttertak.

tätspackling spackling med spackelfärg eller kitt tät intill foder, lister, paneler eller dylikt

U underbeslag plåtbeslag under överläggsplattor vid skorstenar, se till exempel figur AMA JTJ.4512/1 och figur AMA JTJ.4512/2

underbyggnad del av markanläggning som ligger mellan terrassyta och undergrund

undergolv konstruktion som utgör underlag för golv

undergrund del av mark till vilken last överförs från ett byggnadsverk

underlag materialskikt på vilket beklädnader, beläggningar och dylikt anbringas

underlagsduk vattenavledande underlag för taktäckning

Underlagsduk kan antingen monteras direkt på ett fast underlag, till exempel takpanel av underlagsspont, eller frihängande mellan takstolar och dylikt.

underlagsspont spontat virke med ena sidan rillad och den andra hyvlad alternativt båda sidor rillade

Underlagsspont ersätter råspont.

underlagstäckning vattenavledande skikt av byggpapp eller underlagsduk, under taktäckning; jämför *vattenavledande underlag*

upplagslängd se under fogar, fogbredd vid upplag

uppskrapning av färgskikt eller lackskikt, rensning (av en yta) före ommålning eller omlackering genom skrapning på ställen där blåsor och sprickor uppstått i det gamla färgskiktet eller lackskiktet

av tapet, rensning genom skrapning av löst sittande tapet

ursparning åstadkommande av slits, ränna eller hål vid tillverkning av konstruktioner eller byggnadsdel genom formsättning, murning eller motsvarande (TNC 95)

utgångslinje referenslinje från vilken måttsättning utgår. Kan vara systemlinje, sekundärlinje eller komponent

utgångspunkt referenspunkt från vilken måttsättning utgår

utknäckt kant se till exempel figur AMA JTJ.2521/2

V vakuumbetong betong som efter gjutning och vibrering eller annan bearbetning utsatts för undertryck innan hårdnandet börjat i syfte att minska vatteninnehållet, vilket ger betongen ökad täthet och hållfasthet

vanlig klovyta (på natursten:) klovyta utan särskilda krav på släthet

varmasfalt bitumen som används i smält tillstånd för klistring

varmluftsugn ugn med cirkulerande hetluft utan befuktning

vattenavledande underlag underlag för avledning av vatten som trängt igenom taktäckning av profilerad plåt eller överläggsplattor; jämför *underlagstäckning*

vattenbad varmhållning av mat som förvaras i kastruller och dylikt

vattencementtal förkortas vct

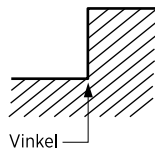
(för betong:) kvoten av mängden vatten i kg och mängden cement i kg

verifiering bekräftelse som erhålls genom att undersöka och dokumentera att specificerade krav har uppfyllts

vindskydd materialskikt som är avsett att hindra luft rörelser genom byggnadsdel

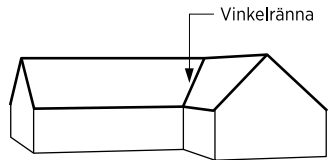
vinkel kan benämnas innerhörn

se figur, jämför *hörn*

vinkelfog fog där fogsidorna bildar vinkel

vinkelränna lutande rännal mellan två takfall

virasida (på träfiberskiva:) mönstrad sida vars mönster har bildats genom kontakt med viraduken vid tillverkningen, avser även filmbelagda skivor

vulstad kant förstyvning på hängrännor, se till exempel figur AMA JTJ.31/2

våd hel bredd av papp, duk, filt, matta, folie, tapet eller dylikt

vågprofil se figur under *profilerad plåt*

våderskydd temporär konstruktion som är avsedd att täcka över eller kapsla in en yta där arbete pågår med en byggnad eller en anläggning, för att skydda personal och byggnadsverk från klimatisk påverkan

vägg huvudsakligen vertikal konstruktion med rumsavgränsande funktion

En vägg kan dessutom ha husstombärande eller klimatskärmande funktion.

Med rumsavgränsning avses avgränsning mellan olika rum eller mellan rum och det fria.

vägglinje skärningslinje mellan två väggytor

väggvinkel vinkel mellan två väggar

värmeri varmhållning av mat som förvaras i GN-kantiner

vävklistring uppsättning av väv med hjälp av klister som påförs antingen väven eller underlaget

vävspänning uppspanning av väv på vägg eller i tak

Y ytbehandling behandling av en yta för att ge den önskade egenskaper

Ytbehandling utförs oftast i skyddande eller förskönande syfte.

ytfuktkvot värde på en träytas fuktkvot

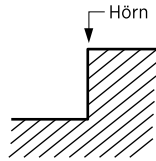
ythållfasthet (för puts:) draghållfasthet hos putsens yttersta skikt (0,5–2 mm)

ytskikt tunt materialskikt ytterst på konstruktion (TNC 95)

se även under *beklädnad* och *beläggning*

ytterbjälklag bjälklag som uppåt avgränsar ett hus och som skyddar mot yttre klimat samt är avsett att användas för en verksamhet, till exempel att trafikeras eller vistas på

yttterhörn se figur

yttertak konstruktion som uppåt avgränsar ett hus och som skyddar mot yttre klimat men som inte är avsett att användas för en verksamhet, till exempel att trafikeras eller vistas på

yttervägg vägg som avgränsar byggnad till skydd mot yttre klimat (TNC 95)

Yttrevägg kan vara bärande eller icke bärande.

Z zinkrik färg korrosionshinderande grundfärg innehållande zinkpulver i en koncentration som är tillräcklig för att medföra elektrisk ledningsförmåga i det torkade skiktet

Å ångspärr materialskikt avsett att försvåra transport av ånga orsakad av diffusion eller konvektion; jämför *fuktskyddsskikt*

återanvändning kan även benämnas återbruk

att en produkt eller en komponent som inte är avfall används igen för att fylla samma funktion som den ursprungligen var avsedd för (Miljöbalken 15 kap 1§)

Ä ädelbruk genomfärgat oorganiskt bruk tillverkat av normalbruk

Ädelbruk används vanligen som putsbruk.

ändspontat virke virke med alla kantsidor spontade

Ö öppen fog fog utan tätninganordning (såsom list, massa eller bruk)

överbeslag se till exempel figur AMA JTJ.2711/1 och figur AMA JTJ.2711/2

överläggsplatta platta för beläggning som är utformad för att läggas så att dess kanter överlappar kanterna på angränsande plattor

Exempel: takpanna.